

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «БЮДЖЕТНИЙ ПЕРІОД» ТА ЙОГО РОЛЬ В ЕФЕКТИВНОМУ БЮДЖЕТУВАННІ КРАЇНИ

А. В. Кравченко
студентка 2 курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Соціально-економічний розвиток українського суспільства впродовж багатьох років відбувається в умовах недофінансування всіх без винятку галузей господарства та супроводжується постійним неефективним використанням наявних бюджетних ресурсів. У цьому контексті особливої актуальності набуває аналіз основних дефініцій бюджетного законодавства з метою підвищення ефективності, збалансованості, обґрунтованості і результативності бюджетного процесу.

У зв'язку з чим, маємо на меті розглянути складові бюджетного процесу і звідси предметом цієї статті є дослідження терміна «бюджетний період» у контексті

його ролі в переході до нових важелів побудови ефективної системи державного управління у сфері фінансів.

Відповідно до визначення, що міститься на сайті MBA Skool: «Бюджетний період – це визначений майбутній період часу, протягом якого оцінюються доходи та витрати. Бюджет може бути підготовлений будь-яким суб'єктом, який заробляє та витрачає гроші. Це може бути індивід, група індивідів, сім'я, компанія (організація) або уряд. Бюджетування, як правило, проводиться для коротких, середніх або довгострокових періодів. Бюджетний період може бути різним для кожного суб'єкта господарювання. Сім'я може робити бюджет

кожного місяця. У цьому випадку бюджетний період становить один місяць, а уряд, як правило, має бюджетний період у 12 місяців».

У Бюджетному кодексі України [1] спостерігається така ж тенденція щодо визначення часових меж бюджетного періоду – терміном в 1 рік. Проте в цьому й інших законодавчих актах не міститься визначення бюджетного періоду, яке саме б визначало його зміст і сутність. Так, відповідно до ст. 3 Бюджетного кодексу України, бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему України, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року. Неприйнят-

тя Верховною Радою України закону про Державний бюджет України до 1 січня відповідного року не є підставою для встановлення іншого бюджетного періоду.

Відповідно ж до статті 96 Конституції України бюджетний період для Державного бюджету України за особливих обставин може бути іншим, ніж календарний рік. Особливими обставинами, за яких Державний бюджет України може бути затверджено на інший, ніж календарний рік, бюджетний період, є: введення воєнного стану та оголошення надзвичайного стану в Україні.

При цьому, якщо аналізувати бюджетне законодавство різних країн світу, то можна констатувати той факт, що бюджетний період більшості країн світу дорівнює одному року та збігається з календарним. Водночас є низка країн, де ця тенденція відрізняється. Так, наприклад, у працях Р. Д. Винокур періоду початку 20-го ст. вказується, що у більшості країн бюджетний рік відповідає календарному року (СРСР та інші соціалістичні країни, Франція, Канада, Італія, ФРН (Федеративна Республіка Німеччина), Бразилія, Південна Родезія (сучасна Зімбабве), Мексика, Аргентина, Індонезія тощо), у деяких країнах бюджетний рік охоплює період дії з 1 липня по 30 червня (США, Італія, Швеція, Норвегія, Об'єднана Арабська Республіка (сучасний Єгипет), Судан, Кенія), в інших – з 1 квітня по 31 березня (Великобританія, Японія, Індія, Данія, Канада, ПАР (Південно-Африканська Республіка), Нігерія і ін.). У таких країнах, як Бірма (сучасна Республіка Союзу М'янма), Цейлон (сучасна Шри-Ланка), Таїланд та ін., бюджетний період починається з 1 жовтня і продовжується по 30 вересня, а в Туреччині бюджет складається і виконується протягом бюджетного періоду з 1 березня по 28 лютого. Разом з тим,

як вважає згаданий науковець, на той час у багатьох країнах намітився перехід термінів бюджетного року до календарного. На думку Р. Д. Білокур, збіг в часі бюджетного року з календарним значно полегшить завдання складання економічних прогнозів в області доходів і витрат державних бюджетів різних країн [2].

Проте аналіз часових меж бюджетних періодів цих країн дає підстави говорити про їх періодичну часову зміну. Наразі можемо прослідкувати, що, наприклад, бюджетний період США та Швеції на початку 20 ст. мав часові межі з 1 липня по 30 червня, а зараз бюджетний період США починається з 1 жовтня і закінчується 30 вересня, а бюджетний період Швеції триває з 1 січня по 31 грудня.

Це констатує той факт, що кожна держава, враховуючи ряд об'єктивних і суб'єктивних причин, прагне до ефективного використання бюджетних коштів, у зв'язку з чим у певний конкретний історичний період розвитку може змінювати підходи до визначення бюджетного періоду.

На наш погляд, як весь бюджетний процес, так і сам бюджетний період, в кожній країні характеризується своїми особливостями, що обумовлені формою державного устрою, формою правління, рівнем економічного розвитку країни, історичними традиціями.

Те, що бюджетний період не збігається з календарним роком, обумовлене також і історичними причинами, традиціями, пов'язаними з термінами скликання Парламенту, збору урожаю, від якого тривалий час у минулому залежали доходи бюджету. І це слугує факторами зміни часових меж бюджетного періоду в різних країнах в різні історичні періоди їх розвитку.

У першу чергу, на нашу думку, початок бюджетного періоду, як правило, пристосовується до закінчення бюджетної сесії

Парламенту країни, на якій приймається бюджет.

У другу чергу, на наш погляд, причинами для встановлення часових меж бюджетного періоду мають слугувати календарні періоди, в які та чи інша галузь економіки дає найбільші доходи до державного бюджету. Наприклад, в Україні це може бути аграрний (зерновий) сектор, доходи якого тісно пов'язані з кліматичними умовами і залежать від літньої пори року.

Але одним із істотних факторів визначення бюджетного періоду, вважаємо, має бути його можливість забезпечити ефективно, цільове і якісне витрачання державних коштів.

Звичайно, ефективність конкретного бюджетного періоду буде залежати і від попереднього довгострокового бюджетного планування і прогнозування.

Проте на сьогодні в Україні спостерігається інша тенденція, коли бачимо в грудні місяці при мінусовій температурі ремонт доріг, шкіл, садочків тощо.

Наприклад, щороку в Україні на виконання державного бюджету приймається відповідне розпорядження Кабінету Міністрів України, яким регулюються питання розподілу увідповідному році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій [3]. Якщо проаналізувати нормативно-правову базу, то помітимо таку тенденцію: саме розпорядження ухвалюється не раніше травня місяця, а потім в нього активно вносяться зміни в останню декаду бюджетного періоду. Так, 27 вересня 2017 р. до такого розподілу були ухвалені зміни, якими передбачаються видатки, зокрема, на: капітальний ремонт котельні та системи опалення у загальноосвітніх школах у декількох областях, капітальний ремонт

дитячих навчальних закладів (заміна даху), капітальний ремонт дорожнього покриття вулиць відповідних населених пунктів, реконструкцію будівель дитячих садків та навчальних закладів із застосуванням заходів теплореновації (заміна даху, вікон, дверей та утеплення фасаду). Як бачимо, акт прийнятий у вересні місяці поточного року. Відповідно до п. 3 цього розпорядження вказаний перерозподіл видатків слід погодити з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету. Це означає, що, враховуючи процедури, передбачені Регламентом Верховної Ради України, кошти в регіони, яким передбачається ця субвенція, надійдуть не раніше кінця жовтня місяця поточного року, а то й початку листопада. Про яку ефективність використання бюджетних коштів і якість бюджетного процесу можна говорити, якщо виконання робіт, на які спрямовуються кошти, потребують відповідних погодних умов, пов'язаних з температурним режимом та сухою погодою? Це означає, що роботи, здійснені в цей період, не зможуть витримати гарантійні терміни, які встановлю-

ються для них за умови виконання відповідно до технологічних вимог. А отже, спрямовувати бюджетні кошти на такі роботи варто було б до кінця вересня календарного року.

Чому ж ми постійно спостерігаємо картинку ремонтів соціальної сфери у грудні місяці? А тому, що бюджетний період в Україні завершується 31 грудня. Крім того, зміни до Державного бюджету відповідно до ст. ст. 52-53 Бюджетного кодексу України можуть вноситися у разі перевиконання за підсумками трьох кварталів надходжень Державного бюджету України, врахованих у розписі Державного бюджету України на відповідний період, більше ніж на 15 відсотків відповідно до частини першої ст. 53 цього Кодексу. Це означає, що додаткові кошти, які можуть бути спрямовані на капітальні видатки, так як і ремонти соціальної сфери, будівництво доріг, з урахуванням існуючого в Україні бюджетного періоду можуть з'явитися не раніше жовтня місяця.

Відповідно, можна констатувати, що виконання бюджету під

час бюджетного періоду підлягає постійному проміжному контролю з метою співвідношення запланованих і фактичних надходжень і звідси, на нашу думку, виникає дискусійне питання щодо доцільності перегляду бюджетного періоду в Україні.

Вважаємо, що зміна бюджетного періоду в Україні, а саме встановлення його з 1 жовтня по 30 вересня матиме наслідком набагато вищу ефективність використання бюджетних коштів, пов'язаних з видатками розвитку, та забезпечить його вищу результативність, спрямовану на досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів, оскільки, на наш погляд, визначення бюджетного періоду є першим кроком у процесі бюджетування країни. ■

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №№ 50-51. – Ст. 572.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання розподілу в 2017 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» // Урядовий кур'єр. – 2017. – 23 лют. – № 35.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bse.sci-lib.com/article002551.html>